

8. Rebenok V. M. Zastosuvannya informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii vykladachamy vyshchoi shkoly v navchalnomu protsesi / V. M. Rebenok // Pedagogika vyshchoi ta serednoi shkoly. 2012. Vyp. 36. S. 199-204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2012_36_33

9. Rebryna A. A. Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia i sportu do formuvannia spryiatlyvykh dlia zdorovoho sposobu zhyttia osobystisnykh yakosti ditei pidlitkovoho viku: dys. ...kand. ped. nauk : 011. Khmelnytskyi. 2023. 343 s. URL: <https://nauka.khmnu.edu.ua/df-70-052-029-speczialnist-011-osvitnipedagogichni-nauky-avtor-dysertacziyi-andrij-rebryna/>

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro sotsialnyi proiekt «Aktyvni parky – lokatsii zdorovoi Ukrainy» vid 07.04.2021 № 326 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2021-%D0%BF#Text>

11. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Aktyvni parky – lokatsii zdorovoi Ukrainy» vid 17 hrudnia 2020 roku № 574/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5742020-36049>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).110](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).110)
УДК 37:124.3-053.6:796

Хімич І. Ю.,
<https://orcid.org/0000-0002-6094-9088>
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри технологій оздоровлення і спорту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ
Парахонько В. М.,
<https://orcid.org/0000-0001-7816-5014>
старший викладач кафедри технологій оздоровлення і спорту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ
Качалов О.Ю.,
<https://orcid.org/0000-0003-3343-588X>
викладач кафедри технологій оздоровлення і спорту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

ВИХОВАННЯ ЦІЛЕСПРЯМОВАНOSTІ В СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито зміст виховання цілеспрямованості в студентській молоді у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. Із цією метою висвітлено стан досліджуваності проблеми виховання цілеспрямованості студентської молоді та з'ясовано, що викладачі закладів вищої освіти недостатньо уваги приділяють означеному феномену й не володіють ґрунтовними знаннями щодо виховання морально-вольових якостей студентської молоді. Розкрито значення занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю в закладах вищої освіти. Встановлено, що уміле застосування у закладах вищої освіти педагогічних умов, змісту, форм і методів, спрямованих на виховання морально-вольових та фізичних якостей особистості, сприяє підвищенню в студентській молоді фізичної підготовленості, рівнів вихованості цілеспрямованості, впевненості у собі та інших важливих якостей. За допомогою аналізу сучасної психолого-педагогічної літератури встановлено, що вихованню цілеспрямованості студентської молоді у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності приділяється недостатня увага з боку учених, що актуалізує дослідження даної категорії. Також з'ясовано, що дослідження є необхідним, оскільки в студентській молоді знижується інтерес до занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю, тренувань у спортивних секціях та за місцем проживання, у них відсутнє бажання проявляти морально-вольові якості (цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, впевненість у собі, самостійність та інші), доводити розпочату справу до логічної мети. Акцентовано на ефективності фізкультурно-оздоровчої діяльності як дієвого засобу виховання цілеспрямованості студентської молоді. Виокремлено, що під час організації процесу виховання цілеспрямованості студентської молоді важливо враховувати їх вікові особливості; дієвість фізкультурно-оздоровчої діяльності; розвиток процесів самосвідомості та самовизначення.

Ключові слова: цілеспрямованість, виховання цілеспрямованості, морально-вольові якості, студентська молоді, фізкультурно-оздоровча діяльність.

Khimich Igor, Parakhonko Vadym, Kachalov Oleksandr. Education of purposefulness in youth students in the process of physical and health activities. The article reveals the content of education of purposefulness in student youth in the process of physical culture and health activities. For this purpose, the state of investigation of the problem of education of the purposefulness of student youth was highlighted and it was found that teachers of higher education institutions do not pay enough attention to this phenomenon and do not have thorough knowledge about the education of moral and volitional qualities of student youth. The meaning of physical culture and health activities in higher education institutions is revealed. It has been established that the skillful application in higher education institutions of pedagogical conditions, content, forms and methods aimed at the education of moral-willed and physical qualities of the individual contributes to the increase in student youth's physical fitness, education levels of purposefulness, self-confidence and other important qualities. With the help of the analysis of modern psychological and pedagogical literature, it was established that insufficient attention is paid by scientists to the education of purposefulness of student youth in the process of physical culture and health activities, which actualizes the research of this category. It was also found out that

the research is necessary, since among student youth there is a decrease in the interest in physical culture and health activities, training in sports sections and at the place of residence, they lack the desire to show moral and volitional qualities (purposefulness, determination, perseverance, confidence in self, independence, etc.), to bring the started business to a logical goal. Emphasis is placed on the effectiveness of physical culture and health activities as an effective means of fostering the purposefulness of student youth.

It is highlighted that during the organization of the process of education of purposefulness of student youth, it is important to take into account their age characteristics; the effectiveness of physical culture and health activities; development of processes of self-awareness and self-determination.

Keywords: purposefulness, education of purposefulness, moral and volitional qualities, student youth, physical culture and health activities.

Постановка проблеми. Аналіз та узагальнення наукової літератури щодо виховання цілеспрямованості здобувачів вищої освіти у процесі занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю дає підстави вважати, що за сучасних умов даній проблемі приділяється недостатньо уваги в закладах вищої освіти. Встановлено, що дослідження є необхідним, оскільки в студентській молоді знижується інтерес до занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю, тренувань у спортивних секціях та за місцем проживання, у них відсутнє бажання проявляти морально-вольові якості (цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, впевненість у собі, самостійність та інші), доводити розпочату справу до логічної мети, цілі. Тому, сучасні умови розвитку освітньої діяльності вимагають від учених-практиків пошуку дієвих методик, педагогічних умов, змісту виховання цілеспрямованості студентської молоді під час занять спортивно-оздоровчою діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення психолого-педагогічної літератури, присвяченої основним аспектам вирішення проблеми виховання цілеспрямованості здобувачів вищої освіти у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності, дає змогу узагальнити результати наукових досліджень означеної проблеми. Значний внесок у розвиток проблеми виховання цілеспрямованості здобувачів вищої освіти розкрито у працях Н. Гнутової, Г. Грибана, І. Дудник, Н. Карабанової, О. Крайнюка, О. Остапенка. Виховний вплив фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої діяльності на студентську молодь розкрито в наукових працях В. Ареф'єва, Л. Волкова, Ж. Дьоміної, М. Зубалія, О. Тимошенка, М. Тимчика та інших.

Мета дослідження - розкрити особливості виховання цілеспрямованості студентської молоді у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цінними для дослідження означеного питання є думки С. Юрчука. Учений вважає, що у процесі виховання морально-вольових якостей здобувачів вищої освіти слід приділяти значну увагу й формуванню загальнолюдських ідеалів та цінностей, до яких належать високі моральні потреби студентів, їх інтереси та мотиви в освітній діяльності. Крім того, дослідник відмічає, що для ефективного виховання морально-вольових якостей студентської молоді викладачам закладів вищої освіти слід урахувувати основні закономірності досліджуваних якостей, компоненти, показники та інше [13].

Ключовими для цього дослідження стали праці С. Соги, В. Михайленка та В. Добровольського, у яких розкрито провідні ідеї формування морально-вольових якостей здобувачів вищої освіти. Вчені-педагоги акцентують на ефективності засобів фізичного виховання щодо досліджуваного феномену та вважають, що одним з ключових етапів розвитку особистості є період навчання студентської молоді у закладах вищої освіти. Особливу увагу дослідники зосереджують на тому, що в процесі освітньої діяльності в здобувачів вищої освіти формуються необхідні професійні та особистісні якості тощо. Також, ми погоджуємося із педагогами, що для успішного формування в студентській молоді готовності до вольових напружень, слід використовувати ефективні види спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої діяльності. Ключовою є думка про те, що, успіх у вихованні морально-вольових якостей на заняттях з фізичного виховання залежить від чіткої стратегії та плану дій у процесі освітньої діяльності; свідомого й цілеспрямованого виконання фізичних вправ, які вимагають від здобувачів вищої освіти додання посильних труднощів, прояву фізичних і вольових зусиль [12].

Сучасні дослідники зазначають, що заняття з фізичного виховання в закладах вищої освіти, в основу яких покладена спортивна гімнастика, є дієвими у контексті виховання морально-вольових якостей (цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, впевненість у собі, самостійність та інші) [11].

Актуальними є наукові розвідки, здійснені Н. Базилевичем, Н. Касіч, Т. Кравченко, В. Масол, Т. Троценко, М. Тимчиком. Автори зосереджують увагу на тому, що фізкультурно-оздоровча діяльність й умови життя ставлять високі вимоги для формування вольової сфери студентської молоді. Морально-вольові якості студентів, які займаються фізичною культурою мають бути на високому рівні і весь час вдосконалюватись. Дослідники зазначають, що напружені ситуації, які виникає у процесі занять фізичною культурою вимагають від здобувачів вищої освіти прояву таких морально-вольових якостей як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, впевненість у собі, самостійність та інші. Також ми погоджуємося із вченими, що під час організації процесу виховання цілеспрямованості студентської молоді важливо враховувати їх вікові особливості [5; 6; 9; 10].

У контексті дослідження заслуговують на увагу погляди Г. Грибана. Дослідник зазначає, що у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності виникає значна кількість перешкод, подолання яких вимагає від студентської молоді прояву волі. Вчений вважає, що виховання в студентів основних морально-вольових якостей повинне здійснюватися за допомогою вирішення внутрішніх та зовнішніх протиріч, які виникають у процесі діяльності. Варто зазначити, що протиріччя є рушійними силами розвитку та виховання волі студентів. Крім того, подолання зовнішніх труднощів під час фізичного удосконалення та внутрішніх труднощів у процесі виконання фізичних вправ сприяє розвитку морально-вольових якостей студентської молоді. Український педагог трактує цілеспрямованість як прояв волі, що передбачає наявність цілей, планованість і обдуманість дій та неухильна їх реалізація [2].

На думку І. Дудник, виховання вольових якостей студентської молоді у процесі занять фізичної культурою відбувається за допомогою цілеспрямованого виконання фізичних вправ. Вчена вважає, що правильно спланована рухова підготовка, рухові навантаження з елементами вольових зусиль спонукають до виконання ускладнених завдань. Разом з тим, труднощі у процесі виконання фізичних вправ, кількісний добір фізичних вправ, дозування та належні педагогічні умови сприяють вихованню вольових якостей у студентської молоді. Дослідниця відмічає, що подолання труднощів, які виникають в процесі бігу з максимальною швидкістю або боротьба за м'яч з суперниками під час спортивних ігор, сприяє вихованню таких вольових якостей як наполегливість, рішучість, дисциплінованість та інші [3].

Отже, на основі дослідження психолого-педагогічної літератури, можемо зробити висновок, що виховання цілеспрямованості студентської молоді у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності необхідно здійснювати з урахуванням таких чинників:

- залучення студентів до активної участі в житті закладу вищої освіти та суспільства, набуття досвіду цілеспрямованої фізкультурно-оздоровчої діяльності (завдяки відвідуванню різних форм організації фізичного виховання та участі у спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходах, реалізації проєктів, акцій спрямованих на прояв цілеспрямованості, рішучості, наполегливості, впевненості у собі, самостійності та інші);
- розвиток психофізичних кондицій, формування в здобувачів вищої освіти мотивації до занять фізичною культурою;
- популяризація та престиж фізкультурно-оздоровчої діяльності, професійної орієнтації;
- впровадження ефективних змісту, форм та методів виховання цілеспрямованості;
- проведення різноманітних виховних фізкультурно-оздоровчих заходів морально-вольового спрямування;
- організація походів, екскурсій, змагань спортивно-оздоровчої спрямованості, проведення військово-спортивних ігор.

Висновки. Отже, проведений аналіз наукової джерел дозволяє констатувати, що під час організації процесу виховання цілеспрямованості студентської молоді важливо враховувати їх вікові особливості; дієвість фізкультурно-оздоровчої діяльності та її різновидів; розвиток процесів самосвідомості та самовизначення тощо.

Відтак, виховні впливи на здобувачів вищої освіти у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності мають здійснюватися з врахуванням їх психофізіологічних особливостей та спрямовуватися на виховання цілеспрямованості, готовності до долаття труднощів, та залучення їх до активної участі в житті суспільства.

Перспективи подальшого дослідження. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективним може бути вивчення педагогічних умов виховання цілеспрямованості студентської молоді у процесі занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю.

Література

1. Березовська, І. В., Чебикін, О. Я. Особливості розвитку вольових якостей студентів у навчально-професійній діяльності. *Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України*, 2007, 6-7.
2. Грибан Г. П. Фізичне виховання і воля: Монографія. – Житомир: Вид-во "Рута", 2008. 168 с.
3. Дудник І. О. Формування вольових якостей у студентів у процесі занять фізичною культурою : навч.-метод. посіб. Черкаси : Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2016. 72 с.
4. Карабанова Н.Т. Мотивація та цілеспрямованість студентів до самостійних занять фізичними вправами. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. 2015. Вип. 17. С. 48-51.
5. Касіч Н. П. Виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності: дис. ...канд. пед. наук : 13.00.07 / К., 2019. 252 с.
6. Кравченко Т. П., Троценко Т. Ю., Базилевич Н. О. Особливості виховання у студентської молоді морально-вольових якостей під час занять фізичною культурою. «Молодий вчений» № 4.1 (68.1) квітень, 2019 р. С. 12-16.
7. Крайнюк, О. Формування цілеспрямованості студентів у процесі фізичного виховання. *Нова педагогічна думка*, 2013. № 4. С. 141-144.
8. Ляшенко, В. М. Зубко, В. В., Гнутова, Н. П., Гацко, О. В. Лахтадир, О. В. *Формування мотиваційно-вольових здібностей у студентів, які займаються плаванням, у процесі фізичного виховання. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 2021, 1(53). с. 49-56.
9. Масол В.В. Теоретичні аспекти виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. Випуск 3 К (123) 20. С. 266-269.*
10. Масол, В. В., Тимчик М.В. Зміст виховання рішучості учнів старших класів у процесі спортивно-ігрової діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. Випуск 3К(131)21. С. 262–266. [https://doi.org/10.31392/NPU.nc.series15.2023.7\(167\).22](https://doi.org/10.31392/NPU.nc.series15.2023.7(167).22)*
11. Пічурін Валерій В., Пічурін Віктор В. Формування вольових якостей особистості студентів у процесі занять спортивною гімнастикою. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) :* зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. Випуск 3К (147). С. 324–329. DOI: 10.31392/НПУ-нк.серія15.2022.3К(147).70.

12. Сога, С. М., Михайленко, В. М., Добровольський, В. Е. Вплив засобів фізичного виховання на формування морально-вольових якостей студентів закладів вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. Випуск 4(134), С. 98-101. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.4\(134\).24](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.4(134).24)

13. Юрчук, С. М. *Формування морально-вольових якостей студентів. Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки* (№ 129). (2008). С. 157-159.

References

1. Berezovska I. V., Chebykin O. Ya. (2007). Osoblyvosti rozvytku volovykh yakosteï studentiv u navchalno-profesiinii diïalnosti. [Peculiarities of the development of willpower of students in educational and professional activities]. *Nauka i osvita. Naukovo-praktychnyi zhurnal Pivdennoho naukovoïho tsentru NAPN Ukrainy*, S. 6-7.

2. Hryban H. P. (2008). Fyzyczne vykhovannia i volia [Physical education and will]. monohrafiia. Zhytomyr: Vyd-vo "Ruta", 168 s.

3. Dudnyk I. O. (2016). Formuvannia volovykh yakosteï u studentiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu [Formation of willpower in students in the process of physical education] navch.-metod. posib. Cherkasy: Cherkaskyi natsionalnyi universytet im. B. Khmelnytskoho 72 s.

4. Karabanova N.T. (2015). Motyvatsiia ta tsilesprïamovanist studentiv do samostiinykh zaniat fizychnymy vpravamy [Motivation and purposefulness of students for independent physical exercises]. *Molodizhnyi naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Fyzyczne vykhovannia i sport. Vyp. 17. S. 48-51.*

5. Kasich N. P. (2019). Vykhovannia tsilesprïamovanosti starshykh pidlitkiv u fizkulturno-ozdorovchii diïalnosti. [Education of purposefulness of older teenagers in physical culture and health activities]. dys. ...kand. ped. nauk : 13.00.07.K., 252 s.

6. Kravchenko T. P., Trotsenko T. Yu., Bazylevych N. O. (2019). Osoblyvosti vykhovannia u studentskoi molodi moralno-volovykh yakosteï pid chas zaniat fizychnoiu kulturoiu [Peculiarities of education of moral and volitional qualities in student youth during physical education classes]. *Molodyi vchenyi* № 4.1 (68.1) kviten. S. 12-16.

7. Krainiuk O. (2013). Formuvannia tsilesprïamovanosti studentiv u protsesi fizychnoho vykhovannia. [Formation of purposefulness of students in the process of physical education]. *Nova pedahohichna dumka*. № 4. S. 141-144.

8. Liashenko V. M. Zubko V. V., Hnutova N. P., Hatsko O. V. Lakhtadyr O. V. (2021). Formuvannia motyvatsiino-volovykh zdibnostei u studentiv, yaki zaimaiutsia plavanniam, u protsesi fizychnoho vykhovannia. [Formation of motivational and volitional abilities in swimming students in the process of physical education]. *Fyzyczne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi*, 1(53). S. 49-56.

9. Masol V.V. (2020). Teoretychni aspekty vykhovannia rishuchosti starshoklasnykiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu. [Theoretical aspects of raising the determination of high school students in the process of physical education]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahoïanova. Seriiïa* № 15. *Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fyzyczna kultura i sport): zb. naukovykh prats. IZa red. O.V. Tymoshenka. Kyiv : Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahoïanova, 2020. Vypusk 3 K (123) 20. S. 266-269.*

10. Masol V. V. (2021). Zmist vykhovannia rishuchosti uchniv starshykh klasiv u protsesi sportyvno-ihrovoi diïalnosti. [The content of raising the determination of high school students in the process of sports and games]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahoïanova. Seriiïa* № 15. *Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fyzyczna kultura i sport): zb. naukovykh prats. IZa red. O.V. Tymoshenka. – Kyiv : Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahoïanova. Vypusk 3K(131)21. S. 262–266.*

11. Pichurin V. V., Pichurin V. V. (2022). Formuvannia volovykh yakosteï osobystosti studentiv u protsesi zaniat sportyvnoïu himnastykoiu. [Formation of strong-willed personality qualities of students in the process of gymnastics classes]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahoïanova Seriiïa 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fyzyczna kultura i sport)*. Vypusk № 3K (147). S. 324–329.

12. Soha, S. M., Mykhailenko, V. M., & Dobrovolskyi, V. E. (2021). Vplyv zasobiv fizychnoho vykhovannia na formuvannia moralno-volovykh yakosteï studentiv zakladiv vyshchoï osvity [The influence of physical education tools on the formation of moral and volitional qualities of students of higher education institutions]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahoïanova. Seriiïa 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fyzyczna kultura i sport)*, 4(134). S. 98-101. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.4\(134\).24](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.4(134).24)

13. Yurchuk S. M. (2008) Formuvannia moralno-volovykh yakosteï studentiv. [Formation of moral and volitional qualities of students]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriiïa Pedahohichni nauky* (№ 129). S. 157-159.